

měl, když se díval z hřebenu nejvyšší skály na krajinu pod sebou. Na temně červený dům, z jehož komínu stoupal osamělý kouř, na šedá hospodářská stavení a jezírko utopené mezi skalami. Starý hospodář ho už před ním varoval, jezírko bylo spíš bezedné, propadávající se močálisko, kopečky mechu na jeho břehu se rozbíhaly pod nohama. Zvlášť dobytku bylo jezírko nebezpečné.

Jak se na to všechno díval, musel kroutit hlavou. Instinkt mu velel pusit se do práce a zachránit, co se ještě zachránit dá. Zároveň si ale dobře uvědomoval, že moc jednoho muže tu nestačí. Neboť toto hospodářství spělo k zániku. Přesto musí něco udělat: celou jeho bytost naplňovala horoucí touha pomoci. A komu vlastně chtěl pomoci? Té osamělé ženě, která si nedbale česala vlasy z čela, takže její nepřístupná tvář byla tak nahá? Té ženě, kterou život tak znechtivil a zatvrdil? Mužovo srdce bezděčně naplnil soucítí. A v duchu už začal počítat, co je třeba opatřit, aby země dala alespoň nějakou úrodu. Jaký druh semene zvolit a jaké umělé hnojivo. Jen tak z hlavy ale počítat bylo obtížné. Ve vsi šel kolem družstevního obchodu, tam si řekne o katalog. V úvahu přicházelo jen to nejnuitnější, to mu bylo jasné, ale nejprve musí připravít seznam – a teprve potom o tom začít mluvit.

K večerň byly brambory ve slupce, sled a slanina. Seděli všichni čtyři u neprostřeného stolu a každý jedl, jak byl zvyklý. Muž, který žil v zadní komoře – hospodářem jej Aaltonen v duchu nedokázal nazvat, všechno se v něm proti tomu bouřilo – jedl jen málo, pohrdavě si měnil každé sousto, používal však vidličku a nůž jako lepší lidé. Jako by se tím chtěl odlišit od ostatních – když už s nimi musel jít u jednoho stolu. Neřekl ani slovo, Aaltonen ho však několikrát přistihl, jak si ho měří kradmým, nenávisným pohledem.

Toho večera měl Aaltonen lůžko vzorně připravené: kromě vlněné přikrývky ještě hrubé, čisté prostěradlo a polštář. Jak hledal něco ve svém ranci, všiml si, že se mu někdo hrabal ve věcech. Neměl tu nic, co by chtěl skrývat, ale přesto mu to přišlo divné. Žena nevypadala na to, že by prohlížela věci svého čeledína. Víc ale na to nemyslel a brzy upadl do hlubokého spánku. Ve světlnici se už cítil doma a na tvrdém slamníku se dobře leželo.

Hned ráno odvezl dvě konve s mlékem do mlékárny, která byla v druhé vesnici, vzdálené několik kilometrů. Vedoucí mlékárny si ho zkoumavě prohlížel, také dva povozníci z něj nespouštěli zrak. Bylo na nich vidět, jak by se s ním rádi dali do hovoru, ale on neřekl zbytečné slovo. Neměl zapotřebí na nic se ptát, odpovídal zkrátka a spokojeně si oddychl, když obrátil neochotně klusající bílou kobyli na cestu domů.

Ta kobyli ho ráda neměla, to vycítil. Šla s ušima hněvivě staženými a potrhávala plecemi. Byl to starý kuň, který celý život prožil ve stejném domě a měl se tu dobře. Nestál o cizince. Ani Aaltonen netoužil po přátelství toho koně, aspoň prozatím. Jeho podivná bílá barva mu byla něčím nepřijemná, tak jako ještě mnoho jiných věcí v domě – proč ale tomu tak je, to si nedovedl vysvětlit.

Dny ubíhaly. Pro samou práci ani nevymíral, jak rychle běží čas. V domě dlouho chyběla další pracovitá ruka, to bylo vidět na všem. Kdyžkoli zvedl hlavu, spatřil světlý oblouk nebe a tvář mu ovanul váněk, který vysoušel pole. Ves byla daleko i města a vodopády a továrny byly daleko a bezútěšné skály a chudá země mu byly po každém kroku na rozměklé půdě dvora či pole, po každém pohledu, jímž přeběhl krajinu, bližší a bližší.

Když se jednoho večera vrátil z práce, našel světlnici prázdnou – žena ještě došla v chlévě. Sotva si na prahu

zůstal zabílený holínky a na hřebík pověsil kabát, z komory vyšel muž a hned na něho spustil. Jako by čekal, až spolu budou sami.

„Poslyšte, Aaltonene,“ začal a snažil se nasadit na ochablou tvář důstojný a důležitý výraz. „Jelikož jste dříve pracoval v zahradnictví, jste přesně ten, koho tu potřebujeme. Po někom takovém už dlouho toužím. Neboť práce na poli se člověk brzy nasytí, to snad chápete. Zato taková zahrada... Myslím pořádně velká zahrada, žádný babský záhoneček mrkve a cibule. Divejte!“

Vzal Aaltonena za rameno a přiměl ho, aby se podíval jižním oknem směrem k jezeru. Jeho roztláá hladina rudě zářila večerním světlem. Hned za domem se pak na svahu křčilo pár angreštů napůl zarostlých starou travou a několik stářím zkroutených jabloní obrostlých lišejníkem. Aaltonen si jich všiml už dříve, teď se však na ně nedíval, jen myslel na to, jak nepřijemný může být dotyk cizího člověka, ta ochablá, měkká ruka, která mu ležela na rameni. Cítil pouze nepřijemnou měkkost masa toho muže, který byl menší než on a mistry už prolýsalý. Byly mu odporné ty třaslavé tváře stejně jako ochablá ústa a žensky měkká brada.

„Vidíte, Aaltonene, jižní svah a dostatečně hluboká půda. Nejdříve vysadíme padesát jabloní a mezi nimi pak můžeme pěstovat třeba brambory, čert jsem o tom. A tam víc napravo budou záhony, mnoho záhonů. Okurky, rajčata, jahody. A záhon červené řepy, mrkve, zelí, brukve – jeden záhon za druhým až k břehu jezera. Mám už hotový plán, všechno jsem si nakreslil, pojďte se podívat.“

Otevřel dveře komory a Aaltonen poprvé vstoupil do té části domu, kde žili jeho zaměstnavatelé. Poslouchal jen napůl, co muž říká, a zvědavě se rozhlížel. V komoře

byla úzká postel, skříň ve zdi, stůl a židle, na podla-ze haderový kobereček, vše čisté, jakoby nepoužívané, a hrozně studené, až nemilosrdné. To byl tedy pokoj hos-podyně. Ale za ním byla ještě jedna komora. V ní spával ten muž a do ní teď vedl Aaltonena.

Byla to velká, prostorná místnost a docela jiná, než by člověk v tomto domě čekal. Na stěnách nové světlé tapety, z okna výhled na jezero a lesnaté skály za ním. Na velkém psacím stole byly různé papíry a pravítka, také milimetrový papír na kreslení map. U stěny stála nízká knihovnička plná knih; i na stole a po židlích byly knihy, některé otevřené. Aaltonen po nich přelétl pohledem: samé zemědělské příručky, také ve švédštině a v němčině. Úkosem pohlédl na muže, který stál u psacího stolu a bez přestání mluvil, jednu ruku měl v kapse kalhot, druhou ukazoval na papíry na stole. Co když se v tom muži splel, co když je třeba brát jeho slova vážněji, než si myslel?

Poslouchal tedy pozorněji, pohledem však nepřestál bloudit po místnosti. Viděl neustanou postel, na které se lehávalo i ve dne, takže ložní prádlo bylo zmuchlané a sležené. Na prostěradle i na podlaze byl popel z tabáku a otevřenou knihu na knihovně pokrývala tenká vrstva prachu. Viděl ale také na stěně nad postelí obrázky vy-střižené z časopisů: nahé ženy s krátkými vlasy v odváž-ných pozicích.

Pak jeho pohled utkvěl na rádiu na malém stolku, na kterém rovněž byly papíry a knihy. A tu zcela bezděčně přerušil proud mužovy řeči:

„Vy máte taky rádio!“

Muž zmlkl a zatvářil se, jako by nechápal, co Aaltonen říká. „Rádio, rádio...“ opakoval několikrát a pak dodal: „Ano, mám rádio, ale ta potvora nehraje. Před rokem

jsem ho koupil ze dva tisíce. Ne, dva tisíce osm set jsem za něj dal, nebo to bylo dokonce přes tři tisíce. A ono zase nehraje. Nemám sílu ho opravovat. Tak ať si nehraje, potvora.“

„Vy nemáte anténu?“ zeptal se Aaltonen.

„Nemám, ale hraje i bez ní – pokud hraje. To bych musel lézt na střechu. To tak, ještě šplhat po domě! Ale zpět k té zahradě. Tady jsem pro začátek nakreslil pět pařeništních záhonů, zítra začnete připravovat rámy, dám vám míry a přesné nákresy a z města objednáme tabule skla...“

Zatímco mluvil, Aaltonen si prohlížel okno, a jak se sklonil, viděl, že obě poloviny okna jsou přibity silnými hřebíky. Napočítal jich víc než deset. Větrat se mohlo jen malým horním okýnkem, celé okno se otevřít nedalo.

„Z padesáti jabloní získáme pět tisíc marek čistého roč-ně“ počítal muž a kreslil číslice na papír. „Všechna jablka vypěstovaná ve Finsku půjdou na trh, a jakmile bude jejich produkce dostatečná, zavede se na dovážená jabl-ka takové clo, že se domácím pěstitelům vyplátí žít jen z jablek. Je to tak už domluveno. Stejně to bude s okur-kami, rajčaty a jahodami – jenže tady ti hlupáci takovým věcem nerozumí. Je to tupost, nedostatek iniciativy. Ať potom obviňují sami sebe, až příjdou na buben. Vsadím se, že do pěti let tahle zahrada ponese zrovna tolik jako všechna pole dohromady. A vydělané peníze se dají zase na zahradu, ta se rozšíří, postaví se skleník, v zimě vyhřív-aný, a koupí se ojeté auto, s kterým se bude jezdit rov-nou do města, dvakrát týdně na trh.“

Aaltonen horečně přemýšlel, co na to říct. A když se pak muž odmlčel a jen pro sebe si tiše klel, jak pracně sčítal narychlo načmáraná čísla, řekl tiše:

„To by se ale napřed musela na podzim vyčistit půda

a připraví základy na záhony. A v zimě pak navozit nějakou dobrou zeminu. Hnoje je málo, ani na pole nestačí.“
„K čertu s polema, ta nic nevynáší,“ řekl muž zlostně a tučné rty se mu začaly třást.

„A zadruhé,“ pokračoval Aaltonen nevzrušeně, „by se mělo napřed zjistit, jak daleko je nejbližší výkupní středisko a taky jaká je konkurence, aby se vědělo, za jakou cenu se dá zelenina na podzim prodat. Mrkev, zelí a brukev se dají nějaký čas skladovat, to by šlo, ale rajčata, ta by nakonec skončila jako žrádlo pro prasata a jahody zrovna tak...“

Muž u stolu zmačkal papír v pěsti a začal polohlasně nadávat. Donekonečna opakoval stále stejné kletby. Aaltonen se otočil a vyšel z komory. Na dveřích, které za sebou tiše zavřel, byl nový, pevný zámek, dveře se daly zamýkat jen zvenčí. Klíč však teď v zámku nebyl. Aaltonen ještě jednou pohlédl na úzkou postel hospodyně a pak se vrátil do světnice.

Vešel do ní ve chvíli, když z druhé strany vstoupila do světnice žena s vědrem v ruce. Vylekala se a ztuhla na místě. Aby ženu uklidnil, Aaltonen spěšně prohlásil lhostejným hlasem, v němž nebylo ani stopy po odsudku či vlastním názoru:

„Je třeba začít připravovat rámy na pařeniště. Skla se prý objednají z města.“

Chvilí váhal, zda má dodat „pán poručil“ nebo „hospodář poručil“. Obě ta přívzviska mu však připadala jaksi nepatřičná, a tak mlčel.

Byli ve světnici sami, práce toho dne byly skončeny, a tak nastala vhodná chvíle říci něco, co mělo být řečeno hned zpočátku, co však vyslovit bylo tak těžké, že to bylo raději ponecháno budoucnosti v pevné naději, že se to nějak vyjasní samo, beze slov.

Žena se posadila na víko bedny s dřevem, ruce položila do klína a zvedla pohled k Aaltonenovi. Vlasý měla nedbale sčesané z čela opáleného již jarním sluncem, na nohou hnojem potřísněné holínky, pohled jejich modrých očí byl vážný, neuhýbavý.

„Ten tam,“ řekla žena a kývla směrem ke komoře, „neznamená v tomto domě nic. Bude-li na vás zase někdy mluvit, dělejte, jako byste neslyšel. Co říká, neznamená nic, vůbec nic. Ať žádá, slibuje nebo vyhrožuje, tvařte se, jako když neslyšíte. Tak to bude nejlepší.“

Jak to říkala, neuhnula pohledem, jen ještě pevněji stiskla ruce v klíně. Aaltonen odvrátil oči.

„Tak dobře,“ řekl tiše.

Toho večera jedli ve třech. Ze zadní komory se neozval ani hlásek. Dnes nebyl na stole margarín. Aaltonen a starý hospodář si mazali chléb bílým sádlem a hustě si jej sypali solí.

„To je ten pravý chléb sedláka,“ pochvaloval si starý hospodář. Byl tím spokojenější, čím méně jídla bylo na stole. Na zapití chleba mu stačily dva tři doušky mléka. Byl také jediný, kdo vždy jídlo poželhal: než usedl, položil křížem na roh stolu žilnaté ruce. Zřejmě v mládí poznal hlad a od té doby choval hlubokou úctu k chlebu.

Jak plynuly dny, Aaltonen si, pokud mu na to zbyl čas, přibíral k ostatním pracím ještě povinnost naplnit džber ve světnici vodou, nanosit dříví a také vyčistit chlév. Překotný čas setby ještě nenastal, ale on si už teď dělal starosti – po tom, co slyšel od starého hospodáře o semeni a co sám nahlédl na dno truhel v sýpce.

O zahradě se již nemluvalo. Ale pak jednoho dne, když Aaltonen čistil chlév, přikradl se muž, který žil v zadní komoře, ke dveřím chléva, opatrně, aby nešlápl do hnoje, vešel dovnitř a majetnický začal pahýlem větve popláčá-

vat krávy po bocích. Mlčel však, nevěděl, jak začít hovor. Aaltonen dál vidlemi nabíral hnůj a slámu, tlačil je uličkou před sebou a tvářil se, že si mužova příchodu nevšiml. Když dospěl na konec uličky, muž k němu přistoupil a zastřeným hlasem se ho zeptal:

„Máte kořalku, Aaltonene?“

Aaltonen dělal, že neslyší. Muž k němu naklonil svou měkkou, v šeru chléva namodralou tvář a brada se mu třásla, když říkal:

„Až pojedete do mlékárny, přineste mi kořalku. Dobře vám zaplatím.“

Aaltonen otevřel dvířka a začal pomalu vystkávát mokrý hnůj ven z chléva. Muž bezmocně tiskl ruce v pěsti a rychle, neklidně se přitom ohlížeje, zda ho snad někdo neslyší, zašeptal:

„Příští týden dostanu peníze, spoustu peněz. Psal jsem do města. Přineste mi v sobotu kořalku, a dostanete sto marek – ne, dám vám dvě stě.“

Vidle jen zazvonily, když jimi Aaltonen náhle vši silou mrštil do tmavého kouta chléva a současně zaklel:

„Proklaté krysy!“

Muž uskočil, zacouval až na druhý konec chléva. Tam teprve pochopil a zakoktal, třesa se přitom na celém těle: „Tak krysy, říkáte?“

Náčez udeřil pahýlem větve nejbližší krávu po hřbetě; kráva vyskočila a chrastíc řetězem vyběhla vraty na dvůr. Aaltonen napřed vytrhl vidle ze ztrouchnivělého trámu, přešel prsty po ulomené špičce, a teprve pak šel ke krávě a pohládl ji po hřbetě. Kráva se třásla. Aaltonen cítil, že také jeho ruka se chvěje.

